

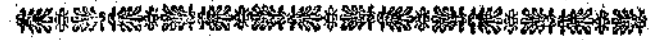
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
Σ Α Λ Η Π Ι Γ Ε
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ
ὑπὸ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

« Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσαί τῆς ἀναγωγῆς τῶν Γραφῶν ἀρλοῦμαι
εἶναι ὑπεμένεμεν βλάβην, ὅαν πανόσι! εὐ γὰρ ἂν ποτε τῆς διὰ τῶν
ἔργων ἐπιλασώμεθα πολιτείας, εἰ μὴδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους, εἰδότες
καθ' ὅς πολιτεύεσθαι χρὴ. »
(Κόρινθ. Ἀλεξανδ. Στιχὸν τῆ κατὰ Ματθ. ὁμιλία Κεφ. ΙΓ')

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
Ἐκ τοῦ παρὰ τὴν ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΒΑΑ,
1836,

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΣΑΛΠΙΓΞ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

Αριθ. 22. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ. ΤΗ 18 ΔΕΚΕΜΒΡ. 1837. ΣΑΒΒΑΤΩ.

*Ἑρμηνεία εἰς τὴν 1. ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου,
ἐκ τοῦ Π. Μ. Μόσχας.*

Ἡ πέμπτη ἐντολὴ προστάσσει, νὰ προσφέρωμεν τὴν ἀφι-
λομένην τιμὴν καὶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν, καὶ ἐξαι-
ρέτως (ὑποκάτω εἰς τὸ ὄνομα τῶν γονέων) εἰς τὸν Βασιλέα,
εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ κοσμικὴν ἔξουσίαν, εἰς τοὺς διδά-
σκαλοὺς, εἰς τοὺς ἐβεργέτας καὶ Δεσπότης, καθὼς ἔτι καὶ
εἰς τοὺς γέροντας, καὶ νὰ ἀγαπῶμεν εἰλικρινῶς ὅλους τοὺς
ἀνθρώπους.

Ἡ ἐντολὴ αὕτη ἔχει μεγάλην ἔμφασιν εἰς ὀλίγα λόγια
διότι προστάσσει,

Α. Νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν. Τοῦτο τὸ σεβᾶς εἶ-
ναι τὸ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ νὰ τοὺς
σεβῶμεθα· νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς αὐτούς, καὶ νὰ μὴν
ἐπιχειρίζωμεθα καμίαν ἀξιάλογον ἐπιχείρησιν χωρὶς τῆς
αὐλογίας αὐτῶν· νὰ ὑποφέρωμεν μεθ' ὑπομονῆς τὰ πταίσμα-

τα καὶ τὰς παρακτροπὰς των' νὰ ὑπερασπίζωμεν, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλῆσθ, τὴν τιμὴν αὐτῶν νὰ γνωρίζωμεν εὐχαρίστως μέχρι τέλους ζωῆς τὴν ἀνατροφήν, καὶ τὰς εὐεργεσίας, ὅσας ἐλάβομεν παρ' αὐτῶν, καὶ νὰ δεικνύωμεν ἐμπράκτως τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς, βοηθοῦντες αὐτοὺς τὸ κατὰ δύναμιν, μάλιστα ὅπταν πτωχεύσωσιν ἢ γηράσωσιν. Οἱ γονεῖς πάλιν χρεωστοῦσι νὰ τρέφωσι τὰ ἴδια τέκνα, ἕως οὗ νὰ φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν, νὰ προνοήσι διὰ τὴν υγιάν αὐτῶν, νὰ τὰ ἀνατρέφωσιν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ (α), νὰ μὴ δίδωσιν εἰς αὐτὰ σκάνδαλον καὶ κακὸν παράδειγμα, νὰ τὰ διδάσκωσιν εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ (β), καὶ τὰς λοιπὰς ἐπισημας, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ἐπιτήδεια, καὶ νὰ σπουδάζωσι νὰ τὰ βάλωσιν εἰς ἀκείνο τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον εἶναι πρόσφορον καὶ κατάλληλον εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν (γ). Δὲν πρέ-

(α) Ἰδε Ἐφεσ. 6, 4.

(β) Δευτερονομ. 6, 7. καὶ 11, 19.

(γ) Οἱ πατέρες σφάλλονται μεγάλως, ὅταν ἀναγκάζωσι τὰ ἴδια τέκνα νὰ ἀγκαλιζονται τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα, εἰς τὸ ὁποῖον αὐτοὶ εὐρίσκονται. Ὁ πραγματευτὴς θέλει εἶναι τοῦ τὰ τέκνα πραγματευτῆς ὁ τεχνίτης, τεχνίτης καὶ ὁ φιλόσοφος φιλοσόφου· χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ, μήτε ὁ πραγματευτὴς, ἂν ὅλα του τὰ τέκνα ἦναι ἐπίσης ἐπιτήδεια εἰς τὴν ἐμπορείαν· μήτε ὁ τεχνίτης, ἂν ἡ τέχνη ἀρμύζει εἰς αὐτὰ· μήτε ὁ φιλόσοφος, ἂν ἡ φιλοσοφία δύνανται νὰ τελεσφορήσῃ εἰς τὰ κεραλῆς των. Μία ἀπὸ τὰς ἰσχυροτέρας αἰτίας τῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων εἶναι, ὅτι δὲν εὐρίσκειται πᾶς ἕνας εἰς τὴν στάθην, διὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἔαχεν ἐπιτήδειον ἢ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἦνα ἀπρόκοπος τεχνίτης ἤθελεν ἴσως εἶναι ἐντιμος πραγματευτῆς, ἢ μέγας φιλόσοφος· ἂν οἱ γονεῖς του ἐξέταζον τὰ δυνάμεις τοῦ νοῦ του, πρὶν νὰ τὸν διορίσωσιν εἰς κἀνένα

παι πρὸς τοῦτοις νὰ προσφέρωνται μὲ σκληρότητα εἰς τὰ τέκνα, ἀλλὰ νὰ διορθῶσι τὰ σφάλματά των μὲ τὴν συγκατάθεσιν· καθὼς τὸ προστάσει ὁ ἴδιος Ἀπόστολος, λέγων· « οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμώσιν » (α). Πρέπει προσέτι νὰ ἦναι, μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῶν, οἱ πρῶτοι καὶ καλλιώτεροι σύμβουλοι τῶν ἰδίων τέκνων.

Β'. Νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Βασιλέα μας, ὡς πρῶτον πατέρα μετὰ Θεοῦ, καὶ νὰ τὸν σεβώμεθα, ὑποτασσόμενοι εἰς τὰς καλὰς θελήσεις του, καὶ τελούντες τὰς προσταγὰς του μετὰ χαρᾶς καὶ χωρὶς γογγυσμοῦ (β). Πρὸς τοῦτοις νὰ δίδωμεν τοὺς φόρους ἐθελουσίως (γ), καὶ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν υγιάν καὶ εὐτυχίαν του (δ), καὶ νὰ βλάψωμεν εἰς κίνδυνον καὶ τὴν ἴδιαν ἡμῶν ζωὴν, ὅταν ἡ χρεία καλῆσθ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν του ἐναντίον εἰς τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀποστάτας, καὶ τοὺς προδότας· « οὐ γὰρ » ἐστὶν ἔξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὐσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν, ὥστε ὁ ἀντικασσόμενος τῇ ἐ-

ἐπάγγελμα. Ἡ συντομία μιᾶς σημειώσεως δὲν μᾶς συγχωρεῖ νὰ παραστήσωμεν τὰ ἄτοπα καὶ τὰς μεγάλας δυστυχίας, ὅσαι γεννῶνται ἀπὸ τὴν κερκὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματος· ὅστις ὁμως ἠξιώσει νὰ συλλογίζεται, θέλει τὸ καταλάβει καὶ χωρὶς ἡμεῖς νὰ τὰ ἀπαριθμήσωμεν.

(α) Κολοσ. γ'. 21.

(β) Ἰδε Ῥωμ. 13, 1—6. Τιτ. 3, 1. Α. Περ. 2, 13—17.

(γ) Ὅχι μόνον μᾶς παρηγγεῖλεν ὁ Χριστὸς νὰ ἀποδίδωμεν τὰ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ, Ματθ. 22, 20. ἀλλὰ καὶ ἐβεβαίωσε τὴν ἐντολὴν ταύτην μὲ τὸ ἴδιον παράδειγμα. Αὐτόθ. 17, 24—27. Ἰδ. καὶ Ῥωμ. 13, 7.

(δ) Καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Α. Τιμοθ. 2, 1. 24 Ἰδ. καὶ ἱερεμ. 29, 7.

« ζουσία, τῆ τοῦ Θεοῦ διαταγῆ ἀνθέστηκα » (α). Τὸ χρέος πάλιν τοῦ Βασιλέως εἶναι, νὰ προνοῇ διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῶν ὑπηκόων, νὰ υπερασπίζεται τὸ δίκαιον, καὶ νὰ κολάζῃ τοὺς φανεροὺς πταίστας, νὰ μὴ συγχωρῇ εἰς τὰς πνευματικὰς καὶ πολιτικὰς Κυβερνήσεις τὸ νὰ υπερβαίνωσι ποτὲ τὰ ὅρια τοῦ καθήκοντος. Ὁ Βασιλεὺς χρεωστῆ νὰ ἀνταμείβῃ τοὺς καλοὺς, καὶ νὰ παιδεύῃ τοὺς κακοὺς, καὶ νὰ φροντίξῃ ὡς πατὴρ διὰ τὸ καλὸν τῶν ἰδίων τέκνων. Πρέπει πρὸς τούτους νὰ διατηρῇ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, καὶ νὰ υπερασπίζῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἐναντίον τῶν καταφρονητῶν καὶ χλευαστῶν· νὰ συνεργῇ εἰς τὸν πλατυσμὸν καὶ τὴν ἐκίδοσιν τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, καὶ νὰ ὀδηγῇ διὰ ταύτης τοὺς ὑπηκόους πρὸς τὴν εὐσέβειαν· ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει τοὺς Χριστιανοὺς Βασιλεῖς τιμῆ τοῦ Ἐκκλησιαστικῆς, διὰ τοῦ Προφήτου Ἠσαΐου (6).

1'. Νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς πνευματικὰς καὶ κοσμικὰς Κυβερνήσεις· νὰ προσφέρωμεν ὑποταγὴν εἰς τοὺς πνευματικούς καὶ κοσμικούς Κυβερνήτας, νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν ἀνυποκρίτως, νὰ υπερασπιζώμεθα τὴν τιμὴν αὐτῶν, καὶ νὰ παριστάμεθα ἔμπροσθεν αὐτῶν μὲ σέβας, καὶ, ἂν κατὰ τύχην ἤθελο μᾶς βλάψωσι, νὰ ὑποφέρωμεν μεθ' ὑπομονῆς τὴν βλάβην (γ). Τὸ χρέος δὲ τῶν Κυβερνητῶν, τῶν μὲν πνευματικῶν εἶναι, νὰ διδάσκωσι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ τοὺς ὀδηγῶσι εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς· τῶν δὲ κοσμικῶν νὰ φυλάττωσι τὸ δίκαιον, καὶ νὰ φροντίξωσι τὸ νὰ ἴηαι εὐτακτοὶ καὶ φρόνιμοι οἱ ὑποταίμενοι εἰς αὐτούς.

(α) Ῥωμ. ιγ', 1. 2.

(β) Κεφ. μν', 23.

(γ) Ἰδε Α. Θεσσαλον. ε', 12. 13. Ἑβρ. ιγ', 17.

Δ'. Νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς διδασκάλους καὶ εὐεργέτας, καὶ νὰ εἴμεθα πάντοτε εὐγνώμονες πρὸς αὐτούς, ἵγουν νὰ τοὺς βοηθῶμεν ἐν καιρῷ χρείας, καὶ νὰ τοὺς περιποιώμεθα φιλικῶς εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν.

Ε'. Χρεωστοῦσιν οἱ δούλοι νὰ σέβωνται καὶ νὰ φοβῶνται τοὺς ἰδίους δεσπότης, νὰ τοὺς ὑπηρετῶσι πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς, νὰ κείθωνται εἰς τὰς προσταγὰς τῶν γωρῶν γαγγυσμῶν, νὰ ὑποφέρωσι τὰς δυσκολίας καὶ τὰς φαντασιώδεις αὐτῶν γνώμας, νὰ μὴ κλέπτωσι, νὰ φροντίξωσι διὰ τὸ συμφέρον τοῦ δεσπότη ἐπίσης ὡς καὶ διὰ τὸ ἰδικόν των, νὰ υπερασπίζωσι τὴν τιμὴν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ δεσπότη εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν (α). Οἱ δεσπότηαι πάλιν πρέπει νὰ προσφέρωνται πρὸς τοὺς δούλους ὡς πατέρες, νὰ τοὺς παρακινῶσιν εἰς τὸν φόβον τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὰς χεῖρας ἡθῆ, νὰ μὴ τοὺς ὑστερῶσι τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, νὰ μὴ τοὺς ἐπιφορτίξωσι μὲ κόπους ὑπερβολικούς· νὰ μὴ βαρύνωσι τοὺς γεωργούς μὲ συνεισφοράς καὶ δόσεις ἀνυποφόρους· νὰ ἴηαι μᾶτριοι εἰς τὰς κολάσεις, τὰς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλλωσι δι' ἄλλο τέλος, παρὲς διὰ διόρθωσιν τῶν δούλων· νὰ μὴ τοὺς μεταχειρίζωνται ὀργανὰ τῆς ἰδίας κακίας, καὶ νὰ ἐνθυμῶνται πάντοτε τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου. « Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον » καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες, ὅτι καὶ « ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρανοῖς ». Κολασθ. δ', 1. (6)

(α) Ἰδε τὰ καθήκοντα τῶν δούλων, Ἐπιτ. ε', 5—8. Κολασθ. γ', 22—25. κ' Τιμοθ. ε', 1. 2. Τίτ. 6', 9. 10. κ' Πιερ 6', 18. 19.

(6) Ἰδε καὶ Ἐπιτ. ε', 9. Εἰς τὴν ἑταίρην ταύτην ἀνάγονται καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας, καὶ τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀνδρας, κ' Κορινθ. ζ', 3—5.

ζ'. Προστάσει ἔτι ἡ ἐντολή αὕτη καὶ τοὺς καρπούς τῆς εὐσπλαγχνίας· ἦτοι νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον· ἤγουν νὰ προσφερόμεθα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· εὐκρινῶς, φιλικῶς, θερπευτικῶς καὶ πράως· νὰ ἡμεῖθ' ἐλευθέριοι καὶ εὐσπλαγχοί. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς εὐσπλαγχνίας εἶναι, τὸ νὰ θρέψῃ τις τοὺς πεινῶντας, νὰ ποτίζῃ τοὺς διψῶντας, νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἐν φυλακαῖς, νὰ ὑποδέχεται ἀσμένως τοὺς ξένους, νὰ μὴ προξενῇ καμμίαν βλάβην εἰς τὸν πλησίον, ἐξ ἐναντίας δὲ πάντοτε καλὸν (α).

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς εὐσπλαγχνίας, καθόσον ἀποβλέπουναι τὴν ψυχὴν, εἶναι· τὸ νὰ ἀποσύρῃ τις τὸν πλησίον ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας· νὰ διδάσκῃ τοὺς ἀμαθεῖς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν θεῖον φόβον, καὶ νὰ τοὺς βοηθῇ μὲ τὴν καλὴν συμβουλὴν (β). Ὅχι μόνον νὰ ὑποφέρῃ μεθ' ὑπομονῆς εἴ τι ἄδικον ἤθελε πράξῃ ἄλλος εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ τὸ συγχωρῇ, καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πληρωσιν ταύτης τῆς ἐντολῆς κρέμαται ἡ εἰρήνη, καὶ τὸ καλὸν ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὑπόσχεται ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πληρωτὰς αὐτῆς μίαν ἐξαιρέτην εὐλογίαν (γ).

12. 13. Ἐφεσ. 4, 22—25. Κολασσ. γ', 18. 19. ἀ. Πιερ. γ', 1—7.

(α) Ματθ. κέ, 34—36.

(β) Ματθ. ιβ, 15. Ρωμ. ιβ, 1. 2. ἀ. Θεσσαλ. ε', 11. 14.

(γ) Ἀγαθὰ αὕτη ἡ εὐλογία· « ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ » τῆς γῆς » κ. τ. ἀπέβλεπεν ἐξαιρέτως τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἐμελλον νὰ κληρονομήσωσι τὴν γῆν Χαναάν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅμως τὴν προσαρμύζει εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς. Ἐφεσ. 5, 1—3. καὶ διότι ἡ γῆ τοῦ Χαναάν ἦτον τύπος τῆς

αὐτῆς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ λαλῶμεν κατὰ μέρος καὶ διὰ τοὺς παράθετας ταύτης τῆς ἐντολῆς. Ἐπειδὴ ὅσοι δὲν πληροῦσι τὰ προσηρμένα κερθόμενα, εἶναι παραβάται τῶν αὐτῶν. Εἰς ταύτας δὲ τὰς παραβάσεις περιέχονται αἱ ἐπόμεναι κακίαι· ὄϊον, ἡ πρὸς τοὺς γοναῖς ἀπειθεία, ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη, ὁ γογγισμὸς, ἡ ἀπιστία (α), ἡ ἀποσχία, ἡ προδοσία, ἡ φιλαυτία, ἡ κενοδοξία, ἡ φιλαργυρία, ἡ πλοονεξία, ἡ ἀσπλαγχνία, ἡ ἀγροικία, ἡ ὑπερηφανία, ἡ καταφρόνησις τῶν ἄλλων, ἡ κατάκρισις τοῦ πλησίον, τὸ σκάνδαλον καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἐρμηνεῖα εἰς τὸ Γ'. Ἄρθρον τοῦ Ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, ἐκ τοῦ Θεολόγου μεταφρασμένον εἰς τὸ ἀπ. λαύστερον.

Καὶ ἔτι πιστεύω, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐπλάσθημεν ἀπὸ τῶν Θεῶν μὲ σῶμα ὑλικόν, καὶ μὲ ψυχὴν αὐλὸν, κατ' εἰκόνα Θεοῦ· τουτέστιν, καθὼς ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἅγιος, καὶ σοφός, καὶ παντοκράτωρ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπλάσθημεν παρὰ Θεοῦ δεκτικοὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ἀγιότητος, καὶ σοφίας, καὶ ἀρχῆς. ἵνα γινόμενοι διὰ τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν ἅγιοι, καὶ διὰ τῆς μαθήσεως σοφοί, κατασταθῶμεν ἀληθινοὶ ἄρχοντες τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, καὶ παντὸς τοῦ ἡμετέρου ὀργανικοῦ σώματος, καὶ πάντων τῶν ὄντων, ἵνα εἶναι ἐν τῷ ἀέρι πτη-

οῦρανίου κατοικίας, τὴν ὁποίαν κληρονομοῦσιν οἱ τηρηταὶ τῶν θεῶν ἐντολῶν· καὶ διότι πολλάκις καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ἀνταρμείβει ὁ Θεὸς τοὺς φοβουμένους αὐτὸν μὲ τὴν μακροβιότητα.

(α) Ἀπιστίαν ἐνταῦθα λέγει τὸ νὰ ἀπατᾷ τις ἐκείνους, ὅσοι ἐμπιστεύονται εἰς αὐτόν.

νά, και ἐν ταῖς ὕδασι νηκτά, και ἐπὶ τῆς γῆς τετραπόδα και ἑρπετά, και ἵνα καθὼς ἠθέλωμεν ζῆ εἰς τὸν Παράδεισον εὐδαίμονες, ἔχοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν εἰρήνην ἄκραν, και τελείαν συμφωνίαν τῶν ψυχικῶν και σωματικῶν δυνάμεων, μὲ τὸ ἵα ἦσαν ὑποκειμένοι αἱ σωματικαὶ δυνάμεις εἰς τὰς ψυχικάς, και ἐδιδουθύνοντο πᾶσαι ἀπὸ τοῦ ἐν ἡμῖν λογικόν, οὕτω νὰ φαινόμεθα και ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ χάριν ἄγιοι, και δίκαιοι, και σοφοὶ Βασιλεῖς, καθὼς ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς κατὰ φύσιν ὁ Θεὸς παντοκράτωρ και παμβασιλεὺς πάντων τῶν ὄντων ὄρατῶν και ἀόρατων.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μὲν πανάγαθος Θεὸς ἠθέλησε, νὰ ἀπολαμβάνωμεν ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια μᾶς ἐχάρισεν εἰς τὸν Παράδεισον, ἀλλὰ και ἕτερα πλεῖστα και μέγιστα τούτων νὰ μᾶς βραβεύσῃ, ὡς βραβεῖον τῆς ἡμετέρας ὑπακοῆς πρὸς αὐτόν, δηλ: νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀθανάτους, και νὰ μᾶς μεταστήσῃ ἀπὸ τῆν γῆν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰ ταῦτα μᾶς ἔδωκε τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ ἐντολήν, ἵνα ταύτην φυλάξωμεν, γενώμεθα κληρονόμοι ζωῆς αἰωνίου, και διαγωγῆς οὐρανόθεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς ἀπάτη τοῦ νοητοῦ ὄφρα καταστάνθημεν παρήκοοι πρὸς τὸν Θεόν, και ἐνοχοὶ τῆς θείας ὀργῆς και κατάρας, διὰ ταῦτα δικαίως ἐστειλήθημεν και ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἴχαμεν τότε εἰς τὸν Παράδεισον, και ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἐπουράνια, τὰ ὅποια ἐβέλλομεν μετὰ ταῦτα νὰ ἀπολαύσωμεν, και καταδικάσθημεν εἰς τε τὸν σωματικὸν θάνατον, ὅστις εἶναι ὁ ἀδιάλλακτος πόλεμος μετὰ τὸ σῶμα και ψυχῆς, και ἡ διηνεκὴς φθορὰ τοῦ σώματος, και ὁ τέλειος χωρισμὸς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ψυχῆς, και ἡ μετὰ ταῦτα τελεία δικθορὰ και διάλυσις αὐτοῦ εἰς τὰ ἐξ ὧν σύγκειται στοιχεῖα, και εἰς τὸν φοβερώτερον τοῦ σωματικοῦ, ἦτοι εἰς τὸν ψυχικὸν θάνατον, ὅστις ἐστὶν ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ

Θεοῦ, και ὁ παντελής ἀπελιτισμὸς ἀπὸ πάσης θείας χάριτος και βοηθείας.

Ταύτην λοιπὸν τὴν ἐλευθὴν και ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἐλεήσας ὁ πολυέλεος και φιλανθρωπότητος Θεός, και πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐδόκησεν, ἵνα ὁ μονογενὴς και προαιώνιος Υἱὸς, και Λόγος αὐτοῦ, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, κατέβη ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν καθαρῶτάτην νηδὺν τῆς Ἀειπαρένου Μαρίας: τοῦτέστιν ἵνα συγκαταβῆ και ταπεινώσῃ ἑαυτὸν μέχρι δούλου μορφῆς, και τῆ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προκαθάρισαντος τὴν Ἀειπαρένου ἐκ παντὸς προκατοικοῦ ἁμαρτήματος, συστήσῃ ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει ἐκ τῶν πανόργων και καθαρῶτατων αἱμάτων αὐτῆς σάρκα λογικῆ ψυχῆ περιμημένην.

Τοιγαροῦν διὰ ταῦτα πιστεύομεν, ὅτι, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, και διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ και Θεός, εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, και συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὢν τελείος Θεός, ἐγένετο και τέλειος ἀνθρώπος, καθ' ἡμᾶς, πληρὴ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ γὰρ « ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐ δὲ ἐβρέθη βόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ » (Ἰσαΐας, νγ.) Ἡ: θεῶνθρωπος, εἰς κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, μία ὑπόστασις ἐκ δύο φύσεων: θεότητος και ἀνθρωπότητος, και ἀκολουθῶς ἐκ δύο θελήσεων και ἐνεργειῶν: θείας και ἀνθρωπίνης, ὑπότακτομένης αἰ τῆς ἀνθρωπίνης εἰς τὴν θεϊαν θέλησιν.

Ἐρμηνεία εἰς τὸ Δ'. Ἀρθρον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτοίς πιστεύω, ὅτι οὗτος ὁ θεῶνθρωπος, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προσηλώθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καθ' ὃν καιρὸν ἠγεμόνευε τῶν Ἰουδαίων.

Πιλάτος ὁ ἐκ τοῦ *Εὐφείνου Πόντου* (ὡς Παντίας νήσου) καταγόμενος, ἥστις παντίαις ψευδομαρτυρίαις καὶ ἀπειλαῖς κατέπειθε παρὰ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἔδωκε κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀδικωτάτην ἀπόφασιν. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξαγοράσιν καὶ ἐλευθέρωσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ γραπτοῦ νόμου ὁ ἀναμάρτητος ἐκρεμάσθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. (Διότι γέγραπται ἐν μὲν τῷ κατ' αὐτὸν 23. τοῦ Διυτερονομίου, « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμᾶμενος » ἐν δὲ τῷ κατ' αὐτὸν 26. « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις τοῦ νόμου τούτου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά ». Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κρεμασθεὶς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, αὐτὸς μὲν ἐγένετο ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα: ἥτοι ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ δεινὰ τῆς κατάρας. Ἡμεῖς δὲ οἱ παραβάται τοῦ θείου νόμου, καὶ ἀκολούθως ὑπὸ τὴν κατάραν τοῦ θείου νόμου ὄντες, καὶ δικαίως ὑποκαίμενοι τῇ θείᾳ ὀργῇ, καὶ αἰωνίᾳ κολάσει, ἠλευθερώθημεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, καὶ τῆς θείας ὀργῆς, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως: διὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς βεβαίως ἡμεῖς ἡ θεία Γραφή διὰ τοῦ θεοπνεύστου Παύλου « Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα » (Γαλ. γ'. 13.) Καὶ ἀφ' οὗ ὁ ἀναμάρτητος Χριστὸς ὑβρίσθη, ἐνεπέχθη, ἐμαστιγώθη, καὶ ὡς περ ἂν ἦν ἡ ἀμαρτία ἢ πρᾶπτωσις, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ αἰῶνος ἀμαρτωλῶν ἀθρώπων, ἔπαθε καὶ ὑπέμεινε πάσαν ἀτιμίαν, καὶ ὕβριν, καὶ πᾶν εἶδος τιμωρίας, καὶ βασάνου, καὶ προσηλώθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ τῆν δεξιάν πλευρὰν ἐκέντηθη, ἐξ ἧς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ, ἵνα ἀπιπύνη πάσας τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἐξεκένωσεν τὸ πανάχραντον καὶ πανακίρατον αὐτοῦ αἷμα, ἵνα ἀγιασῇ καὶ δικαιοῦσῃ ἡμεῖς τοὺς εἰς αὐτὸν ὀρθῶς πιστεύοντας, κατὰ τὸν θεῖον Πάυ-

λον. « Τὸν γὰρ μὴ γινόντα ἀμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίαν » ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ » (6'. Κορ. 5, 14.) καὶ τελευταῖον εἰπὼν τὸ « τετέλεσαι » ἔπερ-
 ἔστιν, ἐπληρώθη πᾶσα ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐτιμω-
 ρήθη, καὶ ἱκανοποιήθη πᾶσα ἡ ἀμαρτία τοῦ ἀνθρώπου: καὶ ἔλαβον τὴν πληρεστάτην ἔκβασιν καὶ τὸ τέλος, πάντες οἱ τύποι, καὶ πᾶσαι αἱ θυσίαι, καὶ ἱεροπραξίαι, καὶ τὰ μυστήρια τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ πᾶσαι αἱ θεῖαι προφητεῖαι, αἱ περὶ τοῦ Μεσσοῦ προφητευθεῖσαι: « τέλος γὰρ νόμου, » Χριστὸς ». (Ρωμ. 64.) Ταῦτα εἰπὼν παρέδωκε τὴν τεθεωμένην αὐτοῦ ψυχὴν εἰς χεῖρας τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς. Τότε ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ, ἂν εἷς τῶν βασιλευτῶν, ἠτήσατο παρὰ τοῦ Πιλάτου τὸ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τεθεωμένον σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ λαβὼν αὐτὸ, καθελὼν ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, ἐνετόλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρῷ μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ κατέθετο αὐτὸ ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐκατόμησεν ἐκ πέτρας. Καὶ ἡ μὲν θεότης ἀπαθὴς διέμεινεν ἐν τῷ καιρῷ πατρὸς τοῦ πάθους, ὡς φύσει ἀπαθὴς. Διὰ δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ἕκαστον πάθος τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς οὐσης τεθεωμένης, ἐλογίζετο τῆς θεότητος: καὶ διὰ τοῦτο ἦν ἀπείρου τιμῆς ἄξιον. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι θεοκτόνοι ὀνομάζονται, εἰ καὶ ἡ θεότης ἀπαθὴς διέμεινεν, ἥτις ἦν καὶ ἐν οὐρανῷ μετὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐν τάφῳ μετὰ τῆς τεθεωμένης σαρκὸς, καὶ ἐν ᾧ μετὰ τῆς τεθεωμένης ψυχῆς αὐτοῦ.

Λόγος περὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐκφωνηθεὶς τῇ Β' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

« Διδάκαλε ἀγαθὸ, τί παιδίας ζωὴν
 « αἰώνιον κληρονομήσου »; Λουκάς.

Δὲν ἐστάθη ποτὲ φρονιμωτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα ἐρώτη-

εις από την ύποίαν σήμερα κάμνει ούτος ο άνθρωπος εις τόν Κύριον ήμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ὁμολογεῖ ὅτι αὐτός εἶναι ὁ μόνος ἀληθινός, ὁ μόνος σοφός καί ἀγαθός διδάσκαλος, καί διὰ τοῦτο διευθύνεται πρὸς αὐτόν, καί ἀναμένει ἀπὸ τὴν ἀπόκρισίν του νὰ καταλάβῃ καλήτερα, ἐὰν τῶντι εἶναι τόσο σοφός, καί τόσο ἀγαθός, ὡς ἡ φήμη πανταχοῦ τὸν ἐκήρυττε. « Διδάσκαλε ἀγαθὲ ». Καί διὰ νὰ λάβῃ μίαν ἐντελῆ πρὸς ταῦτα πληροφορίαν, τὸν κάμνει τὴν ὑψηλότεραν καί δεινότεραν ἀφ' ἄλλας τὰς ἐρωτήσεις. « Τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω »; Ὁ Ἰησοῦς, ὅστις ἐκατάλαβεν ἀμέσως τοὺς σκοποὺς του, τὸν δίδει μίαν ἀπόκρισιν σύντομον μὲν, ἀλλ' ἱκανὴν νὰ τὸν πληροφορήτῃ ἐντελέστατα εἰς τὰ ὅσα ἐπιθυμεί. Δὲν εἶναι ἀνάγκη τὸν λέγει διὰ τοῦτο νὰ κάμῃς πολλὰς θελασσοπορίας, νὰ κταθῇς εἰς πολλὰς σιβήφεις, καί νὰ ὑποφέρῃς πολλοὺς ἀγῶνας· τὸ μέσον τοῦ κληρονομεῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον εἶναι εὐκόλον καί πρόχειρον. Τήρησον τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, τὰς ὁποίας γνωρίζεις, καί οὕτω θέλεις ἀπολαύσει τὸ ποθοῦμενον. « Τὰς ἐντολάς οἶδας. Μὴ μηχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσης, τίμα τὸν πατέρα σου καί τὴν μητέρα σου ». Τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν δίδει ὁ Κύριος καί εἰς ὄλους ἡμᾶς, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ὅσοι σήμερα ἐπιθυμοῦμεν εὐκρινῶς νὰ μάθωμεν τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ κληρονομήσωμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμεν διὰ τοῦτο βραβεῖς ἀγῶνας βιωτικῶς· δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιχειρισθῶμεν θελασσοπορίας καί πολέμους· δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποφέρωμεν βραβάνους καί περισπασμούς διὰ νὰ κληρονομήσωμεν τὰ οὐράνια καί ἀνέκφραστα ἀγαθὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Φθάνει μόνον νὰ μελετῶμεν καλῶς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ τὰς ἔχωμεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, καί διὰ γὰ τὰς ἐκτελῶμεν. Ἦμπο-

ραὶ νὰ εὐρεθῇ τρόπος καλλήτερος, καί ἐν ταῦτῃ ἡδονικώτερος ἀπὸ τοῦτον, διὰ νὰ κληρονομήσῃ τις τοιαῦτα καί τασαῦτα ἀγαθὰ; Ποῖος ἔμπορος ποτε μὲ μέσα τόσο εὐκόλα, καί μὲ ἔξοδα τόσο ὀλίγα, ἔκμα μεγαλύτερας ἀποκτήσεις; Σήμερα λοιπὸν θέλω σᾶς ὁμιλήσει περὶ τούτων τῶν θείων ἐντολῶν, πόσον εἶναι ὠραῖαι καί θεϊκάσαι εἰς τὸν ἑαυτὸν των, καί πόσον εἶναι εὐκόλος καί εὐάρεστος ἡ αὐτῶν ἐκτέλεσις, καί ἐπομένως ὁ τρόπος τοῦ κληρονομεῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Ὅλος ὁ νόμος καί οἱ Προφῆται κρέμανται ἀπὸ τὰς δύο ἐντολάς τῆς ἀγάπης, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἀπὸ τὴν ἀγάπην δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, καί ἀπὸ ἐκείνην τοῦ πλησίον. « Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καί ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καί ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καί μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ὅλος ὁ νόμος καί οἱ Προφῆται κρέμανται ». (Ματθ. 22. 31.) Ἰδοὺ εἰς ταῦτα τὰ ὀλίγα, περιέχεται ὅλος ὁ νόμος τοῦ Κυρίου, καί ὅλη ἡ ἡθικὴ διδασκαλία τῆς θρησκείας μας. Ἦμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ προῦγμα πλέον εὐκόλον καί πλέον εὐάρεστον εἰς τὸν ἄνθρωπον, παρὰ νὰ ἐκτελῇ ἐντολάς τόσο ἐνδόξους καί τόσο ὠφελίμους; Καί τῶντι τί ἐνδοξότερον καί τί ὠφελιμώτερον εἰς τὸν ἄνθρωπον, παρὰ νὰ ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐξ ὅλης καρδίας καί ἐξ ὅλης διανοίας τὸν Θεόν του; Ἐκεῖνον τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι τὸ ὠραιότερον κάλλος τοῦ Παράδεισου, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν αἰώνιον μακαριότητα τῶν δικαίων, καί εἶναι τὸ κέντρον ὅλων τῶν ἐφετῶν; Ἦμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ πλεον ἀγαπητὸν καί πλέον ἀξιοσέβαστον ἀφ' ὅλα τὰ ὄντα, παρὰ ὁ Θεός; Καί ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορῇ νὰ ζῆσῃ χωρὶς ἀγάπην, ποῖαν ἐνδοξότεραν καί ὠφελιμωτέραν χρῆσιν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τῆς ἀ-

γάτης του, πᾶρὰ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Δημιουργὸν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, τὸν Βασιλέα τοῦ παντός, τὸν Κύριον τῶν κυρίων, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ πάντα εἶναι οὐδὲν, τὸν μέγιστον ἐργάτην του τὴν πλάστην του, τὸν τροφέα, τὸν Σωτῆρά του, τὸν Θεὸν του; Καὶ ὅταν, ὦ ἄνθρωπε! ὁ Θεὸς σὲ ἐπαγγέλλεται, ὅτι ἐὰν τὸν ἀγαπᾷς ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας θέλει σὲ χαρίσει τὴν αἰώνιον ζωὴν, δὲν εὐχαριστεῖς ὀλοψύχως τοῦτον τὸν Κύριον, ὅστις τοσοῦτον σὲ ἐτίμησε, καὶ τοσοῦτον σὲ ἠγάπησεν, ὥστε τόσον εὐχέρως σὲ χαρίζει τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν οὐράνιον Βασιλείαν του; Μετὰ ταῦτα εὐρίσκονται ἄνθρωποι καὶ ἄνθρωποι Χριστιανοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι, οἵτινες δὲν ἀγαποῦν Θεὸν τόσον μέγαλον καὶ ἀξιαγάπητον; Εὐρίσκονται ἄνθρωποι τόσον μικροπρεπεῖς, οἵτινες καταφρονοῦν τὴν αὐτὴν δόξαν καὶ ἀξίαν; καὶ τόσον ἐχθροὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, ὥστε νὰ μὴ προσφέρωσιν ἓνα Βασιλεῖον οὐράνιον καὶ τόσον θαυμάσιον, διότι δὲν ἀγαποῦν Θεὸν τόσον ἀξιαγάπητον; Δὲν εἶναι ἄξιοι τῶν τι τοιοῦτοι ἄνθρωποι νὰ δοκιμάσωσι καὶ ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς, καὶ ὅλας τὰς βασάνους τοῦ ἔθους;

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπου στρέφεις τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὦ ἄνθρωπε, μεταξὺ ὄλων τῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα σὲ περικυκλοῦν, ἠμπερεῖς νὰ εὕρῃς ὃν πλέον εὐάρεστον καὶ ἀγαπητὸν, ἀπὸ τὴν ἐμψυχὸν εἰκόνα τοῦ Ἰψίστου, τὸν λογικὸν ἄνθρωπον; Καὶ ποῖα δικαιότερα καὶ ἐν ταύτῃ εὐκολατέρα ἐντολὴ ἠμπερεῖ νὰ εὐρεθῇ, πᾶρὰ νὰ ἀγαπᾷς τὸν ὁμοίόν σου ἄνθρωπον, ὡς τὸν ἑαυτὸν σου τὸν ἴδιον; « Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν ». Δὲν σὲ προσταζει ὁ Θεὸς νὰ ἀγαπήσῃς μῆτε τὰ θηρία, μῆτε τοὺς δαίμονας, μῆτε τὰ ἄψυχα ὄντα, ἀλλὰ θέλει νὰ ἀγαπᾷς ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὅποιον ἔχει τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ τὴν ἴσην μετ' αὐτοῦ κοινωνίαν, καὶ μὲ τὸν ὅποιον τόσο δυνατοὶ δεσμοὶ σὲ συν-

δέουν καὶ σὲ ἐνόουν. Καὶ διὰ νὰ ᾔναι ἀληθινὴ καὶ ἐγκάρδιος αὕτη ἡ ἀγάπη, θέλει νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου, ὡς τὸν ἑαυτὸν σου τὸν ἴδιον. « Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν ». Εἰς ταύτην τὴν ἐντολὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζουν ὅλαι αἱ ἄλλαι, καὶ ὅλα τὰ καθήκοντα τῆς πολιτικῆς καὶ χριστιανικῆς κοινωνίας, συνίσταται ὅλη ἡ ἀρετὴ, καὶ ὅλη ἡ ἐντέλεια τοῦ ἀνθρώπου. Ὡ ἄνθρωπε, φαίνεται ὅτι σὲ λέγει ὁ Θεὸς μετὰ ταύτην τὴν ἐντολὴν, δὲν βλέπω εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὸν ὅποιον μέλλεις νὰ ἀπεράσῃς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς σου, πρᾶγμα ἀξιολογώτερον καὶ πλέον ἀξιαγάπητον παρὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἴδιον ἑαυτὸν σου ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν χρεωστεῖς εἰς ἐμέ, καὶ ζητῶ ἀπὸ σὲ διὰ νὰ γίνῃς μακάριος καὶ εἰς τὴν γῆν, καὶ διὰ νὰ κληρονομήσῃς καὶ τὴν οὐράνιον Βασιλείαν μου, ἐπιθυμῶ νὰ ἀγαπᾷς τὸν ἑαυτὸν σου τὸν ἴδιον εἰς τὸν πλησίον σου. « Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν ». Πόσον θαυμάσιος καὶ πόσον ὠφέλιμος εἶναι αὕτη ἡ ἐντολὴ! Ἐὰν πρέπη νὰ ἀγαπᾷς κἀνένα πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον, δὲν εἶναι ἔπειτα ἀπὸ τὸν Θεὸν πλέον ἐνδοξον καὶ πλέον συμφέρον διὰ σὲ, πᾶρὰ νὰ ἀγαπᾷς τὸν ἄνθρωπον! Λοιπὸν ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄξιος τῆς ἀγάπης σου τόσον πολὺ, πρέπει νὰ τὸν ἀγαπᾷς ὡς τὸν ἑαυτὸν σου τὸν ἴδιον! Ὡ τί ὠρκεία φιλοσοφία! Πόσον ὠφέλιμος ἐνταῦθα εἶναι αὕτη ἡ ἐντολὴ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα!

Ἐὰν αὐτὸ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, παρομοίως καὶ αὐτὸς θέλει σὲ ἀγαπήσει ὡς τὸν ἑαυτὸν του τὸν ἴδιον, διότι φυσικῶς ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ ὅποιον αἰσθάνεται ὅτι τὸν προσφέρει ἀγάπην. Ὅσον περισσότερον τὸν ἀγαπᾷς, τόσον εὐρίσκεται καὶ αὐτὸς ἠναγκασμένος νὰ σὲ ἀνταποκριθῇ μὲ τὴν ἀγάπην. Ἡ ἀγάπη σὲ παρακινεῖ νὰ τὸν εἶσαι κατὰ τὰς περιστάσεις ὠφέλιμος, καὶ ἡ ἀγάπη παρομοίως παρακινεῖ καὶ

αὐτὸν νὰ ζητᾷ τὴν ὠφέλειάν σου. Ἡ ἀγάπη σὲ κάμνει νὰ παραβλέπῃς τὰ αὐτοῦ ἐλαττώματα, καὶ νὰ τὸν συγχωρῆς γενναίως· ὅταν κατὰ τι σὲ ψυχραίνῃ· καὶ ἡ ἀγάπη παρομοίως τὸν κάμνει νὰ παραβλέπῃ τὰ ἐδικά σου, καὶ νὰ σὲ συγχωρῇ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν αὐτὴν γενναιοῦτητα. Ἡ ἀγάπη δὲν σὲ ἀφί- νει νὰ τὸν ζημιώσῃς ἢ νὰ τὸν ἐνοχλήσῃς εἰς οὐδὲν, καὶ ἡ ἀγάπη παρομοίως δὲν τὸν ἀφίνει νὰ σὲ ζημιώσῃ καὶ νὰ σὲ ἐνο- χλήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς οὐδὲν, καὶ ἐὰν ἀνάγκη ἀκολουθήσῃ ἀκού- σίως ἢ καὶ ἐκουσίως τίποτε ἐναντίον, ἡ ἀγάπη παρῆυθς τὰ ἀναπληροῖ καὶ τὰ συμβιβάζει. Ἡ ἀγάπη τέλος πάντων σὲ ὑποχρεοῖ νὰ φροντίσῃς καὶ νὰ ἀγωνίζῃσαι διὰ τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον, νὰ τὸν βοηθῆς εἰς τὰς ἀνάγκας του, νὰ τὸν πα- ρηγορῆς εἰς τὰς θλίψεις του, νὰ συμπάσχῃς εἰς τὰς δυστυ- χίας του, καὶ νὰ τὸν κάμῃς ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅσα ἡθελῆς κάμει διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ ἡ ἀγάπη παρομοίως ὑποχρεοῖ καὶ αὐτὸν νὰ σὲ ἀνταποδώσῃ τὰ αὐτὰ χρεῖα καὶ τὰς αὐτὰς οὐργασίας. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν πλησίον. Ἀς μοι, ἔλεγεν ἄλλοτε ὁ Ἰερὸς Λόγος τῆς ἀγάπης, συμφώνως μὲ τὸν θεῖον Χρυσοστόμην, δὲς μοι μίαν κοινωνίαν ἀνθρώπων, οἵτινες νὰ ἔχουσιν ἐξ ἀπαλῶν ἰσχυρῶν βαλῆως ἐντυπωμένα εἰς τὰς καρδίας των, ταῦτα τὰ γενναῖα φρονήματα, καὶ ἰδοὺ εἰς μίαν στιγμὴν μεταβληθῆμένη αὕτη ἡ κοινωνία εἰς ἐπίγειον Παράδεισον. Αὕτη ἡ κοινωνία δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην μῆτε ἀπὸ στρατιώτας, μῆτε ἀπὸ κριτήρια, μῆτε ἀπὸ ἄλλους νό- μους. Δὲν ὑπάρχουν πλέον εἰς αὐτὴν μῆτε ἀδικίαι, μῆτε ἀρ- παγαί, μῆτε τάκοι, μῆτε παρανομίαι, μῆτε φόνοι, μῆτε ἔρι- δες, μῆτε ὅσα ἄλλα δεινὰ ταραττοῦν τὰς ἄλλας κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Εἰς ταύτην βασιλεύουν τσαούτη γαλήνη, καὶ ἀρμονία, καὶ ἔνωσις, καὶ σύμπνοια, καὶ ἀμειβία.

καὶ παρηγορία, ὥστε εἶναι ἀδύνατον ὅποιος προσεκτικῶς τὴν παρατηρήσῃ νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν ὁρθόδοξον θρησκείαν, ἥτις ἐμπνέει τοιαῦτα γενναῖα καὶ οὐράνια φρονήματα εἰς τοὺς ὁπαδούς της, καὶ νὰ μὴν ἐκφωνήσῃ ὅτι τῆντι τοιοῦτοι ἄν- δρες εἶναι ἄξιοι υἱοὶ τοῦ Ἰψίστου.

Καὶ δὲν ἦσαν τοιοῦτοι, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, οἱ πρώτοι μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος; οἵτινες καλῶς ἐγνώριζον καὶ πιστῶς ἐφύλαττον ταύτης τῆς θείας ἐντολῆς τοῦ Κυρίου; Δὲν μᾶς διηγῆται ὁ Ἰερὸς Λόγος, εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅτι ἄλλοι εἶχον τὴν αὐτὴν καρδίαν, καὶ τὰ αὐτὰ φρονήματα, καὶ δὲν ἐσχημάτιζον παρὰ μίαν κοινὴν ἀδελφότητα, ἥτις ἐνέπνευε θάρσος καὶ ἐκπληξιν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀπίστους; Δὲν ἐβοηθοῦντο, καὶ δὲν παρηγοροῦντο μεταξὺ των, καὶ δὲν ἦσαν τὰ πάντα κοινὰ εἰς ταύτην τὴν οὐράνιον αὐτῶν πολιτείαν; Διατί δὲν τοὺς μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί; Δὲν ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν εὐτοχίαν νὰ εἴμεθα οἱ αὐτῶν διάδοχοι, κατὰ τὰ δόγματα, καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν; Δὲν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς μαθηταὶ τοῦ αὐτοῦ Σωτῆρος; Δὲν πιστεύομεν τὸ αὐ- τὸ Εὐαγγέλιον; Δὲν ἔχομεν τὸν ἴδιον νόμον; Δὲν ἐδώκαμεν εἰς τὸν Θεὸν τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις; Δὲν ἔχομεν τὰ αὐτὰ χρεῖα; Δὲν εἴμεθα ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὰς αὐτὰς οὐρανίους ἐλπίδας; Δὲν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς υἱοὶ τοῦ Ἰψίστου; Δὲν ἀνα- μένομεν ὅλοι ν' ἀπολαύσωμεν εἰς κληρονομίαν ἀπὸ τὸν αὐ- τὸν οὐράνιον Πατέρα μίαν βασιλείαν αἰώνιον; Διατί λοιπὸν δὲν τοὺς μιμούμεθα καὶ κατὰ τὴν γνώμην, καὶ κατὰ τὰ ἔργα, καθὼς τοὺς ἀκολουθοῦμεν εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν; Διατί δὲν φυλάττομεν καὶ ἡμεῖς ὡς αὐ- τοὶ τὴν ἐνδοξον καὶ μεγίστην ἐντολὴν τῆς ἀγάπης; Διὰ τί δὲν ἀγαπᾶμεν καὶ ἡμεῖς τὸν πλησίον ὡς ἑαυτοὺς, καθὼς ὁ Θεὸς μᾶς προτάσσει, καθὼς οἱ ἐνάστεροι ἡμῶν πρόγονοι μᾶς

παρέδωκαν, καθώς οι Άγιοι Πατέρες ἡμῶν μᾶς ἐδίδαξαν, καθώς ὅλη ἡ φύσις μᾶς τὸ κηρύττει καὶ μᾶς τὸ ἐμπνέει, καὶ καθώς τὸ ἴδιόν μας συμφέρον καὶ τὸ πρόσκαιρον καὶ τὸ αἰσθητικὸν μᾶς τὸ ὑπαγορεύει;

Καὶ ἰδού, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ἢ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, εἰς τὴν ὅποιαν περιέχεται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται, εἰς ποῖον ὕψος καὶ εἰς ποῖον μεγαλειότητα ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον! « Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν » σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἔστι πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. » Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμονται ». Τί εὐκολώτερον, τί ἐνδοξότερον, καὶ τί τερπνότερον εἰς τὸν ἄνθρωπον (θέλω τὸ λέγει διὰ παντός) παρὰ ἢ ἐκτελεσις τούτων τῶν δύο ἐντολῶν; Ἦτον ἀνάγκη εἶναι Θεὸς νὰ μᾶς προσταῖξῃ τὸσον ἐνθέρμως καὶ τὸσον ἐπανεπιλημμένως νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, ἐν ᾧ τὸ χρέος, ἢ δόξα καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ μεγάλα μας συμφέροντα μᾶς παρακινοῦν ἐπίσης εἰς ταύτην τὴν ἀγάπην; Ἦτον ἀνάγκη νὰ μᾶς ὑποχρεώσῃ νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον, ἐν ᾧ χωρὶς αὐτὸν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ζήσωμεν εἰς τὴν γῆν; μὴ τὴν ἔνωσιν δὲ καὶ μὴ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ μέχρι τοῦδε καὶ ἐφευρίκαμεν καὶ κατορθώσαμεν εἰς τὸν κόσμον πράγματα τὸσον μεγάλα; Ποῖαν εὐχαρίστησιν δὲν λαμβάνομεν ἡμεῖς, ὅταν ἀκούομεν σήμερον τὸν Κύριον ἡμῶν νὰ μᾶς λέγῃ ὅτι ἐὰν φυλάξωμεν ταύτας τὰς δύο ἐντολάς, θέλωμεν κληρονομήσει εἰς ἀνταμοιβὴν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον; Ποῖαν ἀπολογίαν ἔχομεν μετὰ ταῦτα, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ἐν δὲν εὐχαριστήσωμεν τὸν Κύριόν μας εἰς πράγματα τὸσον εὐκόλα, τὸσον εὐάρεστα, τὸσον συμφέροντα καὶ τὸσον ἡδονικά; Δὲν εἶναι ἄξιος τῶντι τῆς

αἰωνίου κολάσεως, ὅποιος ἀρνηθῆ τὴν ἀγάπην του εἰς ἕνα Θεὸν τὸσον φιλόνητον, ὅστις δι' ἀγάπην μας ἔχυσε ὅλον τὸ πολυτιμὸν του αἷμα ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν, καὶ κατέβη ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ τοιαύτας μεγάλας καὶ ὠφελίμους ἀληθείας!

Καὶ μὴ νομῆσητε, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ὅτι ὁ Δεκάλογος, τὸν ὅποιον σήμερον λέγει ὁ Χριστὸς, ὅτι ὅποιος τὸν ἐκτελέσει θέλει κληρονομήσει τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἶναι διάφορος ἀπὸ ταύτας τὰς δύο ἐντολὰς τῆς ἀγάπης. Ὅχι! ὁ Δεκάλογος καὶ αἱ δύο ἐντολαὶ τῆς ἀγάπης εἶναι τὸ αὐτὸ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁ Δεκάλογος διδάσκει καὶ σαφηνίζει τὸν τρόπον νὰ ἐκτελῶμεν ταύτας τὰς δύο ἐντολὰς τῆς ἀγάπης, εἰς τὰς ὁποίας συνίσταται ὅλη ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τῆς πίστεως καὶ ὅλη ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ τρεῖς πρώται ἐντολαὶ τοῦ Δεκαλόγου μᾶς διδάσκουν πῶς πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν ἀληθῶς τὸν Θεόν μας, καὶ αἱ ἄλλαι ἑπτὰ μᾶς διδάσκουν τὸν τρόπον πῶς πρέπει γνησίως νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον. Καὶ παρατηρήσατε μὲ πόσῃ σοφίᾳ καὶ φρόνησιν εἶναι ἐκτεθειμένος οὗτος ὁ θεῖος νόμος. Κάθε Βασιλεὺς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοῦ ὑπηκόου του, καὶ κάθε πατὴρ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὰ τέκνα του, πίστιν, σέβας, καὶ δουλείαν. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ὡς Βασιλεὺς τοῦ παντός καὶ ὡς πατὴρ φιλόστοργος ἀπαιτεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὰ πλάσματά του, τοὺς ὑπηκόους του, καὶ τοὺς υἱοὺς του, πίστιν, σέβας καὶ δουλείαν. Εἰς τὴν πρώτην ἐντολὴν λοιπὸν ἀπαιτεῖ ὅλην τὴν πίστιν, καὶ θέλει αὐτὸν μόνον νὰ γνωρίζωμεν διὰ Θεόν μας, χωρὶς νὰ διαίρεσωμεν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην μας πρὸς ἄλλους Θεοὺς ἢ πρὸς ἄλλα πλάσματα. Διὰ τοῦτο μᾶς λέγει εἰς αὐτήν. « Ἐγὼ εἶμι Κύριος ὁ Θεός σου. . . . οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ ». Ἐπειτα ἀπὸ τὴν πίστιν, ἀκολουθεῖ τὸ σέβας, τὸ ὅποιον πρέ-

πει νὰ τὸν προσφέρωμεν, καὶ τοῦτο μᾶς τὸ διορίζει εἰς τὴν δευτέραν ἐντολὴν του, ὅταν προστάξῃ νὰ μὴ λαμβάνωμεν ματαίως τὸ ἱερόν του ὄνομα. « Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου » τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ ». Εἰς τὴν τρίτην, τέλος πάντων, θέλει νὰ τὸν δουλεύωμεν ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας, τὰς ὁποίας ἐδιώρισε πρὸς δόξαν του καὶ πρὸς ἁγιασμόν μας. « Πενή » σθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων τοῦ ἀγαθῶν αὐτῆν ». Ἰδοὺ πῶς πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν.

Μετὰ ταῦτα μεταβαίνομεν εἰς τὸν πλησίον, καὶ ἐπειδὴ ἔπειτα ἀπὸ τὸν Θεόν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ὑποκείμενα πλέον εὐεργετικὰ εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦς γονεῖς, μᾶς διορίζει μὲ τὴν τετάρτην ἐντολὴν τὰ ἱερά μας καθήκοντα πρὸς αὐτοῦς, καὶ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν τοῦς χρεωστοῦμεν, καὶ μᾶς φανερώνει ἐν ταύτῳ καὶ τὰς ὠφελείας τῆς ἐκτελέσεως ταύτης τῆς ἐντολῆς. « Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς » γῆς, ἣν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσι σοι ». Τὰ αὐτὰ χρῆσθαι ἔχουμεν καὶ πρὸς τοὺς Βασιλεῖς, ἡγεμόνας, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, διδασκάλους, καὶ ἄλλους σοιοῦτους, οἵτινες ἐπέχουν τόπον γονέων, καθὲς εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ. Ἦναι πάλιν ἀδύνατον ν' ἀγαπῶμεν ἕκαστος τὸν πλησίον, ὡς ἑαυτὸν, ἐὰν δὲν προσέχωμεν ἐπιμελῶς νὰ μὴ τὸν βλαψώμεν εἰς τὸ ὑποκείμενόν του, εἰς τὴν τιμὴν, εἰς τὰ ὑπάρχοντα καὶ εἰς τὴν ὑπόληψιν. Διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ λοιπὸν ὁ Θεὸς ταῦτα τὰ τιμαλφέστατα τοῦ ἀνθρώπου κάμνει ἐπὶ τούτῳ τέσσαρας ἐντολὰς τὴν πέμπτην, τὴν ἕκτην, τὴν ἐβδόμην καὶ τὴν ὄγδωδον, καὶ δι' αὐτῶν μᾶς ἀπαγορεύει τὰς μεγαλύτερας πρὸς τὸν πλησίον ζημίας, διὰ νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ φρίκην πρὸς αὐτάς. Εἰς τὴν πέμπτην ἐντολὴν ἀπαγορεύει τὸν φόνον. « Οὐ φονεύσης » καὶ ἑμὸν μὲ τὸν φόνον τοῦ, κτύπου, τὰς ὑβρεις, καὶ ὅλας τὰς ἄλλας κα-

κοποιίας, τὰς ὁποίας ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν τῷ πλησίον εἰς τὸ αὐτοῦ ὑποκείμενον. Εἰς τὴν ἕκτην ἀπαγορεύει τὴν μοιχείαν. « Οὐ μοιχεύσης » καὶ μὲ αὐτὴν ἐμποδίζει ὅλας τὰς παρανόμους τῆς σαρκὸς ἡδονάς. Εἰς τὴν ἐβδόμην ἀπαγορεύει τὴν κλοπὴν. « Οὐ κλέψης » καὶ μὲ αὐτὴν ὅλας τὰς ἄλλας ἀδικίας, τοὺς τόκους, τοὺς δόλους, τὰς ἀπάχτας, τὰς ἀρπαγάς, τὰς ἱεροσυλίας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Εἰς τὴν ὄγδωδον ἀπαγορεύει τὴν ψευδομαρτυρίαν ἐναντίον τοῦ πλησίον. « Οὐ ψευδομαρτυρήσης κατὰ τοῦ πλησίον μαρτυρίαν ψευδῆ » καὶ μὲ αὐτὴν ἀπαγορεύει τὸ ψεῦδος καὶ τὴν κατακαλιάν.

Εἰς ὅλας ταύτας τὰς περὶ τὸν πλησίον ἐντολὰς ἐμποδίζει μόνον τὰ ἔξω-τερικὰ ἔργα, ἀλλὰ καλῶς ἐγνώριζεν ὁ Θεός ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ ἕξω ἄνθρωπος νὰ μὴ σφαλῇ εἰς ποδὶ λὰ, ὅταν ὁ ὕψω ἄνθρωπος εἶναι διεμψασμένος, διὰ τοῦτο μὲ τὰς δύο τελευταίας ἐντολὰς μᾶς διορίζει τὴν ἐσωτερικὴν καθαρότητα, μᾶς χαλινώνει τὰς ἀτάκτους ἐπιθυμίας καὶ μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι εἰς τὴν κατάστασίν μας, καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν τοῦ πλησίον τὴν γυναῖκα ἢ τὰ ὑπάρχοντα. Ἡ ἑννάτη λοιπὸν μᾶς ἀπαγορεύει πᾶσαν ἐπιθυμίαν ζήνης γυναικῶς. « Οὐκ ἐπιθυμήσης τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου » καὶ ἡ δεκάτη μᾶς ἀπαγορεύει πᾶσαν ἄλλην ἐπιθυμίαν τῶν ὑπαρχόντων του, καὶ τῶν ὅσα τὸν ἀνήκου. « Οὐκ ἐπιθυμήσης τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὸν ἀγρόν » αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παιῶνα αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν παιδείαν αὐτοῦ. » αὐτε τοῦ βόθου αὐτοῦ. . . . ὡς ἐσα τῷ πλησίον σου ἰστί ». Ἰδοὺ πάλιν πῶς πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον μας ὡς ἑαυτοῦ ἐκτελοῦντες πιστῶς ταύτας τὰς ἑπτὰ ἐντολὰς τοῦ Δεκαλογου, αἱ δοκίμαί τὸν ἀπεδλέπων.

Βλέπετε, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, πόσον δίκαιος, καὶ πόσον ὠραίος εἶναι ἄγτος ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ μας! Ἐὰν ὁ Θεός

ἔπραξε νὰ δώσῃ ἕνα νόμον εἰς τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ᾖ ἐνδοξότερος ἀπὸ τοῦτον, καὶ ἀξιώτερος ἐν ταύτῳ καὶ εἰς τοῦτον τὸν θεῖον Νομοθέτην, καὶ εἰς τὸ ἀγαπητὸν του πλάσμα. Ἐὰν ὁ λογικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εἰς κἀνένα νόμον, δὲν ἤμπορεῖ νὰ εὔρη ἄλλον κἀνένα καὶ πλέον σύντομον, καὶ πλέον σαφῆ, καὶ πλέον ὠφέλιμον, καὶ πλέον λαμπρὸν. Οὗτος εἶναι ὁ νόμος ἐνὸς Θεοῦ, ὅστις ἐδόθη εἰς τὸ φίλτατον πλάσμα του, διὰ νὰ φωτίξῃ καὶ νὰ καθοδηγῇ πάντας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν θεῶν δογματικῶν καὶ ἐθίμων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ὅθεν δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν, παρὰ τὴν πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον δόξαν καὶ μακαριότητα τοῦ ἀνθρώπου, « λύγος ταῖς ποσὶ μου ὁ νόμος » σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου ». Ἐρευνᾶτε ἀδικόπως καὶ σεῖς, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, τοῦτον τὸν θεῖον νόμον, καὶ θέλετε γίνεαι ἐντὸς ὀλίγου εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι. « Μακάριοι » οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μυστήρια αὐτοῦ ». Εὐτυχὴς ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ἐμφανεῖ ὁ Προφητᾶναξ, ὅστις κατενθύνει τὰ θελήματα του κατὰ τὸν νόμον τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὴν μελέτην τοῦ νόμου του δαπανᾷ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας. « Μακάριος ἀνὴρ ὅς . . . ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός ». Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου δὲν ἔχει κἀνένα μῶρον, διερθάνει τὸ ἄσθη, καταδαμαζέει τὰ πάθη, διδάσκει τὰ χρεῖα, καὶ ἐπιστρέφει τὰς ψυχὰς. « Ὁ νόμος Κυρίου ἄμιμος, ἐπιστρέφων ψυχὰς ». Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου πληρῶνει τὰς καρδίας μας ἀπὸ εὐφροσύνης καὶ ἀπὸ ἀγαλλίαςιν· διότι ὅλα τὰ αὐτοῦ δικαιώματα εἶναι δίκαια καὶ ὀρθά. « Τὰ δικαιώματα Κυρίου εὐθέα, εὐφραίνοντα καρδίαν ». Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου εἶναι ἀληθινός, ἀποδεικνύεται καθ' ἑκάστην ἀπὸ τὴν πείραν, καὶ ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ

εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς. « Τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ δαδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό ». Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου εἶναι πλέον ἐπιθυμητός ἀπὸ τὸ χρυσίον, καὶ ἀπὸ τὴς λίθους τοῦς πλέον πολυτίμους, καὶ ἐν ταύτῳ εἶναι γλυκύτερος ἀπὸ τὸ μέλι, καὶ ἀπ' ὅλα τὰ τερπνότερα πράγματα τῆς γῆς. « Ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολλὸ, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ». Ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα χαρακτηριστικὰ καὶ προτερήματα παρατηρεῖ ὁ Προφητᾶναξ εἰς τὸν θεῖον νόμον, τὰ ὅποια ἐμπρόκτως ἐδοκίμασε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν μελέτην καὶ ἐκπλήρωσιν του. Μακάριοι καὶ σεῖς ἀδελφοί, ἐὰν ἀποφασίσητε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μελετᾶτε συνεχῶς, καὶ νὰ ἐκτελεῖτε τὰ ἱερά του ἐντάλματα. Στοχασθῆτε ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μεγαλύτερα σας δόξα, τὸ μεγαλύτερόν σας ὄφελος, καὶ ἡ κυριώτερα ἐνασχόλησις τοῦ Χριστιανοῦ ἕως οὗ ζῆ εἰς ταύτην τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμοῦ. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἀδελφοὶ μας, δὲν εἶχον φρονήματα τόσον ὑψηλὰ καὶ γενναῖα καὶ θεοφιλῆ, δὲν κατόρθωσαν τόσα μεγάλα πράγματα πρὸς ἐξάπλωσιν καὶ στήριξιν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ δὲν ἦσαν αἱ πράξεις των τόσον ἄγιαι καὶ θαυμασταί, παρὰ διότι κατεγίνοντο ἀκαταπίπτως εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ θεῖου νόμου, διὸ καὶ ἠξιοῦντο νὰ γίνωνται φωτεινὰ κατοικητήρια Θεοῦ. Μιμήθητε σήμερον καὶ σεῖς τοὺς ἐνδόξους καὶ αἰμυνήτους τούτους προγόνους μας, καὶ ἐντυπώσατε βιβλίως εἰς τὰς καρδίας σας τοῦτον τὸν ἱερὸν νόμον καὶ θέλετε ἴδει ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὸν ἐαυτὸν σας μεγίστην μεταβολήν. Θέλετε ἀπαντήσῃ τὰς μεγαλητέρας ἀρετὰς, τὴν ταπεινότην, τὴν πραότητα, τὴν ὑπομονήν, τὸν ζῆλον πρὸς τὴν θρησκείαν, τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς, τὴν γενναϊότητα τῆς καρδίας καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον· θέλετε γίνεαι εὐάρεστοι καὶ ἀγαπητοὶ εἰς ὅλους, ὠφέλιμοι

μοι εἰς τὸν ἐκυτόν σας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἄξια τέκνα τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ. Μὴ λείπητε ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπνέητε μέγιστον σέβας τοῦ θείου νόμου πρὸς τὰς γυναῖκάς σας καὶ τοὺς υἱούς σας. Ὀμιλεῖτε πάντοτε ἐνώπιον αὐτῶν μὴ προσοχὴν καὶ εὐλάβειαν. Μάλιστα εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῆς νεολαίας, ἐγγραῖζατε εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν μὴ ἀνεξελείπτους χαρακτῆρας τοῦτον τὸν θεῖον νόμον, καὶ θέλουν ἀληθῶς φωτισθῆ· διότι ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, λέγει πάλιν ὁ Πρωφητάναξ, σαφίζει καὶ αὐτὰ τὰ νήπια, καὶ φωτίζει τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ψυχῆς. Ἐὰν οὕτως ἀναθρέψητε τὰ τέκνα σας, ἐλπίζω εἰς τὸν Κύριον, ὅτι θέλετε κάμει τέκνα ἀγαθὰ καὶ εὐπειθῆ εἰς τὰ δίκαια θελημάτά σας, θέλουν χαροποιήσει μίαν ἡμέραν τὰ γηρατειά σας, θέλουν σχηματίσει τὰς χρηστότερας ἐλπίδας τοῦ γένους καὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ θέλετε λάβει καὶ σεις τὴν εὐχαρίστησιν, ἀφ' οὗ ἀπεράσγητῃ ἡσυχῶς καὶ εὐτυχῶς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σας, νὰ κληρονομήσητε καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ Παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ὅποια εἶσιν, ἐν συντόμῳ, τὰ ἀποτελέσματα, αἱ ἀπολαύσεις καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀθεογόλου παρανόμου ἀνθρώπου, καὶ ἐξ ἀντιθέσεως τοῦ ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ, καὶ ὅτι ἡ κατάρθωσις τῆς ἀρετῆς εἰς τοὺς ἀληθεῖς Ἑλληνας δὲν εἶναι δύσκαλος.

Ὁ ἀθεόφοβος παράνομος ἄνθρωπος πρῶτον διὰ τὴν ἀδικίαν του ἔχει ἐναντίον του τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι δίκαιος, καὶ δεύτερον τὸν ἄνθρωπον τὸν πλησίον του, ὅστις τὸν μι-

σεῖ καὶ τὸν ἀποστρέφεται ὥστε αὐτὸς ἀγωνίζεται καθ' ἑμῶν καὶ μὲ τὴν συνείδησίν του, ἥτις τὸν πολεμεῖ, καὶ μὲ τὸν πλησίον του, ὅστις παραφυλάττεται ἀπὸ τὰς ἀδικίας του χεῖρας. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ἀναγκασμένος ἐκ τῆς κακῆς ἐξέως του πάντοτε νὰ πολεμῇ μὲ τὸν ἴδιον εαυτόν του, καὶ νὰ λατρεύῃ, νὰ κολακεύῃ τοὺς δυνατοὺς, νὰ κατατρέχῃ τοὺς καλοὺς, νὰ ἦναι ποιηρὸς εἰς τὰς συνναστροφάς του καὶ ὑποπτος, νὰ μὴ πιστεύηται εἰς τοὺς ἔρκους του, νὰ φυλακίζηται πολλάκις διὰ τὰς ἀδικίας του, νὰ ἀγρυπνῇ συλλαγίζομενος πῶς νὰ κατορθώσῃ τοὺς σκοπούς του, νὰ ταράττηται, νὰ ἐξηδεύῃ πολλὰ, καὶ νὰ χρειάζεται περισσότερα, καὶ νὰ ἐξοδεύῃ τὸ τερπνότερον μέρος τοῦ χρόνου του τὴν μὲν αὐγὴν ἢ εἰς ὕπνον ἄσωτον, ἢ εἰς ἐμψύχους συλλογισμούς· τὸ δὲ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας εἰς ψευδῆ συναλλαγμάτων, νὰ ἰδρώῃ, νὰ στενοχωρῆται ἄλλοτε λοχραζῶν τίκτους ἀδικίας, ἐπὶ κεφάλαια ἀδικιώτερα, νὰ φοβῆται ἀπὸ τὴν ἴδιαν γυναῖκά του διὰ τὰς ἀσωτίας του, νὰ ἐντρέπεται ἀπὸ τὰ τέκνα του, διὰ τὰς ἀσεμένους πράξεις του, κ. τ. λ. ἐν ἀξιώμασι νὰ ἦναι φοβερός καὶ μισητὸς καὶ ἀποτρόπαιος, ἀπὸ συνναστροφᾶς τιμίων ἀπεσκορπισμένος, τεταλαιπωρημένος πάντοτε ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀγωνίων, καὶ στένων, καὶ τρέμων εἰς πᾶσαν του περιστάσιν, τέλος νὰ θνήσκῃ ὡς ζῶον μεταξὺ κολάκων, ἢ ἀσελγῶν, συναπολλύων μὲ τὴν ὑπαρξίν του καὶ τὸ μισητὸν μνημόσυνόν του, καὶ ὑπόδικος τῇ θείᾳ ἀρχῇ.

Ἀντίθεσις.

Ὁ δὲ ἀληθινὸς Χριστιανὸς ἐξ ἐναντίας, ὡς δίκαιος, ἔχει πάντοτε τὸν Θεὸν βοηθόν του, καὶ δεύτερον, φίλον καὶ ἀγαπητὸν τὸν πλησίον του, ὅστις δὴ τότε ἤθελεν εἰσελθῆ, διὰ τὸ

ἀξιολογιστόν του, ὥστε μὲ τὴν καθημερινὴν ἀνάγκην τιν τοῦ συνειδότης του ἀγαλλιάσθαι καὶ εὐχαριστεῖται εἰς τὴν κατὰστάσιν του, καὶ πάντοτε διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην του καὶ τὴν ἀρετὴν του τιμᾶται καὶ πιστεύεται ἀπὸ τὸν πλησίον του. Αὐτὸς λοιπὸν εἰρηνεύει πρῶτον ἐν ἑαυτῷ· δὲν κολλᾷ εἰς οὐδένα, δὲν εἶναι εἰς ἀνάγκην ποτὲ νὰ κακτρέξῃ τὸν πλησίον του· εἰς τὰς συναναστροφάς του εἶναι ἀγαπητὸς καὶ ἐπιθυμητὸς, ἡ μαρτυρία του πιστεύεται ἀφ' ὅλων, καὶ χωρὶς ἕρκον κἄμμία ἀδικίᾳ δὲν τὸν σύρει εἰς τὰ κριτήρια, καταγίνεται μὲ εὐχαρίστησίν του, ὅσων ὄραν θέλει, εἰς τὰς ὑποθέσεις του, καὶ εἰς τὰς προσευχάς του, καὶ ἀναπαύεται ἡσυχῶς ὅσον τὸν ἀρκεῖ, ὡς ἄνθρωπος, ἡ καρδίᾳ του ποτὲ δὲν ταραττεται, τὰ ἐξοδά του ποτὲ δὲν τὸν λείπουν, διότι ποτὲ δὲν ἐξοδεύει περισσότερα τοῦ δέοντος· τὸ θερπνότερον τῆς ἡμέρας τὸ ἐξοδεύει εἰς τὰς ἀγαπητὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, ὅπου μελετᾷ τὴν γλυκύτατον καὶ ζωηρότατον νόμον τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, τὸ ἐπιλοιπὸν τῆς ἡμέρας του ἐξοδεύει εἰς τὴν εὐλογημένην ἐργασίαν του, μακροθύμως ὑπομένων τοὺς κόπους τῆς ὑπουργίας του· οἱ φίλοι του τὴν ἀγαπῶσι ἢ γυναῖκα του τὸν σέβεται· τὰ τέκνα του τὸν τιμῶσι, βλέπουντα τὰς νοουθεσίας του συμφέροντας μὲ τὰς πράξεις του, καὶ θέλοντα, καὶ μὴ τὸν μιμνῶντας· ἐν ἀξιώμασι εἶναι προσηνή, ἀγαπητὸς καὶ σεπτὸς, ἐν ἰδιωτικῇ ζωῇ εἶναι γλυκὺς καὶ τίμιος καὶ ζητητός. Ὅλοι μετὰ χαρᾶς τὸν δύνανται εἰς τὰς συναναστροφάτων, καὶ μὲ λίπην τὸν στεροῦνται, ἀναπαυμένοι καὶ μὲ συνειδήσιν καθαρὰν, καὶ χωρὶς ἀγωνίαν καὶ δειλίαν παραδίδαι τὸ πνεῦμά του εἰς τὸν Θεόν, μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν πλέον φιλητῶν καὶ ἐναρέτων· φέρων μετ' ἑαυτοῦ ἔτι τὰ προνόμια τῆς μελλούσης δόξης καὶ τιμῆς, διὰ τὴν ὁποιούν καὶ γεννᾶται εἰς τὸν κόσμον.

Ἴδου τὰ ἔργα καὶ τῶν δύο, ποῦ εἶναι εὐκολώτερα ἢ δύστερα καὶ ἐπιτυχικώτερα τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος, καθεὶς δύναται νὰ κάμῃ μόνος τὴν ἐκλογὴν, καὶ σπινθῆρα λογικότητος μόνον ἂν ἔχη. Δὲν εἶναι λοιπὸν δύσκολον τὸ μάθημα τῆς ἠθικῆς μορφώσεως, μήτε εἰς τὸν πτωχόν, μήτε εἰς τὸν πλούσιον· διότι ὁ διδάσκαλος εἶναι εἰς, τὰ μαθήματα τὰ αὐτὰ, ἡ ὑποδοχὴ ὁμοία, ἡ ἀγάπη κοινὴ, ὁ παρ' ἡμῶν μόνον ζῆλος φθάνει νὰ ἴηται ἀνάλογος, καὶ ἔπειτα εἶναι εἰς ὅλους εὐκόλος ἡ κατόρθωσις.

Ἐπειτα τίνος ἀπόγονοι εἴμεθα ἀδελφοί, δὲν συλλαγιζόμεθα· ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων, οἵτινες ἐχρημάτισαν οἱ πρῶτοι πατέρες τῆς ἠθικῆς, χωρὶς τὴν βοήθειαν τινὸς ἄλλου, καὶ ἡμεῖς, οἵτινες ἔχομεν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ταῦτι βροτηῶν, ἡμεῖς λέγω θέλομεν προφασισθῆ δύσκολίαν εἰς τοῦτο; ἄπασι!

Ὁ Ἕλληνας καὶ πρότερον εἶχε καταστήσει τὴν ἀρετὴν ὡς ἔθνικόν του προτέρημα, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ἀγία ἡμῶν πίστις ἀπέδειξεν αὐτὴν χρέος ἡμῶν ἀπαραίτητον ἀποδεικνύουσα αὐτὴν νεκρὰν χωρὶς τῆς ἀρετῆς, « ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστίν ». Δι' αὐτῆς ἤστραψεν ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἐναρέτων ἀγίων της, οἵτινες ἐχρημάτισαν ἐκεῖνοι οἱ Ἐρχοματεῖς τοῦ Ἰησοῦ, οἵτινες μαθητευθέντες εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἤξευρον, καὶ ἐξέουρον νὰ ἐκβάλωσιν ἐκ τοῦ Ἰησοῦ αὐτῶν καινὰ καὶ παλαιὰ ἔργα ἐνάρετα· καὶ ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, θέλομεν προβάλλει δύσκολίαν εἰς τὴν κατόρθωσιν τῆς ἀρετῆς;

Νέοι Ἕλληνες φαντασθῆτε ὅτι οἱ εἰσεῖ οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς γῆς ἐκείνης, ἧτις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πατρίς

τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας· οἱ πρόγονοί σας πόσους κόπους καὶ δυσκολίας ὑπέφερον διὰ νὰ εὑρίσκη τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ τὴν πράττωσι, καὶ νὰ ἀρῆσουν τὴν διδασκαλίαν τῆς γεγραμμένην εἰς ἡμᾶς, διὰ νὰ τὴν πράττωμεν καὶ ἡμεῖς ἐν εὐκολίᾳ· καὶ ἐν ἐκείναις ἐστοχάσθησαν εὐκολον καὶ νὰ τὴν εὑροῦν καὶ νὰ τὴν πράξουν, καὶ νὰ συγγράψουν τοὺς θεσχυροὺς αὐτῆς· εἰς τὰ ἀνάγκη συγγράμματα των· εἰς ἡμᾶς δὲν θέλει εἶναι τοῦτ' αὐτὸ εὐκολώτερον διὰ νὰ ἀνετίττομεν τὰ βιβλία αὐτῶν, καὶ νὰ μανθάνωμεν τὰ ἐνσφαιρα ἔργων! ὄχι μόνον εὐκόλον, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, ὄχι μόνον κόσμιον, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμον, καὶ ψυχροσωτήριον· διότι ἡμεῖς πλησίον τῶν ἐξωτερικῶν προγόνων μας, ἔχαμεν καὶ ἐκκλησιαστικούς προπάτορας, ὡς εἶπαμεν, οἵτινες διὰ τῆς ἀγάπης ἡμῶν πίστεως εὑρον τὴν ἀληθεῖαν τὴν ἀμυδρῶς· τῶν τῶν προγόνων μας διδασκαλιάν, ὅπ' αὐτῶν δὲ διὰ τῆς θείας χάριτος εἰς τέλος ἐνεργουμένην, ὑμανουμένην δὲ καὶ τιμωμένην ἀπ' ὁλοῦ ἡμᾶς.

Εἰς ἡμᾶς καυεῖς ἄλλος στυλισμὸς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀνώτερος ἀπὸ τὴν μέγιστον αὐτῶν, καὶ μὴ ἀξία μὴτε τιμὴ δὲν μᾶς· πιστεῖ, καλῶς ἐξέσφαιρετε, εἰ μὴ μόνον ἡ ἀξία τῆς ἀρετῆς. Οἱ Ἕλληνες οἱ γνήσιοι κάμειαν πράξιν ἐνδουχότεραν δὲν γνωρίζουν μὴτε ἀναγκαιότεραν ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐτίμησαν, καὶ τὴν ἠγάπησαν μὲ τὸ αἶμά των· « αἶματος ὦντα ἡ ἀρετὴ »· καὶ ἐν μὲ τὸ αἶμά των οἱ γαυεῖς μας εὐκόλως τὴν ἠγάπησαν καὶ ἤρασαν αὐτὴν κληρονομίαν εἰς ἡμᾶς, ἡμεῖς θέλωμεν δυσκολουτῆ με ὀλίγους κόπους νὰ τὴν διαφυλάξωμεν; καὶ πῶθεν ἄλλοθεν θέλωμεν ἀποδείξει τὴν εὐγένειαν, τὴν γνησιότητα τῆς ἀληθοῦς καταγωγῆς μας ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους προγόνους μας!

Α Γ Γ Ε Α Ι Δ

ἔχων πρὸ πολλῶν ἐτῶν χειρόγραφα τινὰ συγγράμματα τοῦ ἀειμνήστου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως ἀνέκδοτα, ἐν οἷς ἐμφαίνεται ζῆλος ἐνθερμος ὑπὲρ τῶν θείων δογμάτων τῆς εὐαγούς ἡμῶν πίστεως, βῆθος γνώσεων πολυειδῶν τῆς θύραθεν λεγομένης φιλοσοφίας, καὶ χαρακτὴρ λόγου ἔχων συγκεραμμένον τὸ νευρῶδες καὶ ἀρρηνωπὸν μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ ὕψηλοῦ, ἀπεράσιστα νὰ τὰ δημοσιεύσω διὰ τοῦ τύπου περὶ πᾶς ἀρχὰς τοῦ νέου ἔτους πρὸς ὠφέλειαν τῶν Ἑλλήνων.

Ἐὰ συγγράμματα ταῦτα φέρουσι τὰς ἐξῆς ἐπιγραφάς.

1. Σοφίας τῶν Ἑλλήνων τοῦ παρόντος αἰῶνος διασάφησης περὶ τοῦ ποῦ Παράδεισος, καὶ ποῦ Κόλασις, καὶ τί ἐστὶ ταῦτα.

2. Ἐπιστολὴ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως, πρὸς τὸν Ἀρχιεπισκόπου Σλαβωνίου καὶ Χερσῶνος, ἐκλεῖσα εἰς Τριέστη πρὸς ἀναίρεσιν φληνάφου τινὸς καὶ δυσσεβοῦς.

3. Ἰδιόχειρον σχεδίασμα περὶ παλιβρότιων τοῦ σφωτάτου Εὐγενίου τοῦ Βούλγαρη.

4. Τοῦ αὐτοῦ Εὐγενίου προσλαλιὰ καὶ πρὸς τὸν Πανιερώτατον καὶ σφωτάτον Ἀρχιερέα Μοσχοβίας Κύριον Πλάτωνα καθ' ἣν ἡμέραν δι' αὐτοῦ προεχειρίσθη ἱερεὺς ἐν ἔτει 1775. Αὐγούστου 30.

5. Προσφώνημα πρὸς τὴν Βασίλισσαν Β'. Δικατερίναν τοῦ αὐτοῦ Κυρίου Εὐγενίου, καθ' ἣν ἡμέραν προεχειρίσθη Ἀρχιερεὺς τὴν α'. Οκτωβρίου ἐν ἔτει αψο.

6. Εὐγενίου Ἀρχιερέως προσφώνημα πρὸς τὴν αὐτὴν Βασίλισσαν καθ' ὃν χρόνον ἐπεδήμησεν εἰς τὴν Κριμαίαν κατὰ μῆνα Μαΐου τοῦ 1778.

7. Προσφώνημα πρὸς Ἀρχιερέα κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευήν.

8. Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν μέγαν Γραμματικὸν Κύριον Γεώργιον Ζαγοραῖον, ἀντίγραφον ἐκ τοῦ ἰδιοχείρου.

Ἡ παντελής συγδὸν ἑλλειψίς τῆς μεταφράσεως τοῦ περὶ τῶν διχονοιῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Πολωνίας ἱστορικοῦ καὶ κριτικοῦ δοκιμίου ὁμοῦ μὲ τὸ περὶ ἀνεξιθρησκείας σχεδίασμα μὲ παρακίνησαν νὰ ἐπισυνάψω εἰς τὰ ἄνω μνημονευθέντα ἀνέκδοτα καὶ τὴν μετατύπωσιν αὐτῶν, τῶν ὁμοίων πατῆρ φαίνεται ὁ ἴδιος Εὐγένιος καὶ τοὶ ἐκδοθέντων ἀνωμόμως κατὰ τὸ 1768. καὶ χωρὶς σημείωσιν τοῦ τόπου τῆς δημοσιεύσεως.

Ἐτι δὲ τὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριλλον Ἐπιστολὴν γραφείσκειν παρὰ τοῦ ἰδίου κατὰ τὸ 1759. ἔτος, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν ἐν τῷ ὕρει τοῦ Ἄθωνος σχολήν.

Καὶ τελευταῖον τὸν περίφημον λόγον τοῦ ἰδίου Εὐγενίου ἐκφωνηθέντα εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1760. κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ἄν καὶ τὰ τελευταῖα δύο ταῦτα ἐξεδόθησαν πρὸ ὀλίγου, ἀνήμεα, ὅτι δὲν εἶναι ἀνωφελές, νὰ τὰ προσθέσω εἰς τὸν τόμον τοῦτον ὁμοῦ μὲ τὰ ἄνω μνημονευθέντα συγγράμματα.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἠθέλησα νὰ προτάξω πλήρη βιογραφίαν τοῦ περικλεοῦς τούτου ἀνδρός· ἀλλὰ μὴν ἔχων ὅλα τ' ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο βοηθήματα, ἐπροσπάθησα καὶ ἔκαμα ὅ,τι ἠδυνήθην, ἐρανισθεὶς ἀπὸ σημειώσεις διαφόρων ἐγγράφων καὶ ἐπιτοπιῶν παραδόσεων.

Τὸ βιβλίον εἶναι ἄξιον λόγου καὶ πρόξενον ὠφελείας εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὸν Ἱερὸν Κλήρον τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ὀφείλει κυριωτέρως νὰ ἐγκύπτῃ εἰς τοιοῦ-

του εἶδους συγγράμματα, καὶ εἰδοποιεῖνται ὅλοι οἱ φιλομαθεῖς διὰ τὰ τὸ ἀποκτήσωσιν, ἂν ἐπιθυμοῦν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 18 Δεκεμβρίου 1837.

Γ. Αἰνίδης.

Περὶ τῶν περιεχομένων καὶ τῆς ὠφελείας τοῦ βιβλίου δύνανται νὰ πληροφορηθῶσιν ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων οἱ φιλομαθεῖς· ὁ δὲ ὑποφαινόμενος εἰδοποιεῖ μόνον ὅτι τὸ βιβλίον συμπεσοῦμενον εἰς τετρακοσίας περίπου σελίδας τιμᾶται δραχμ. 6. ἡ τύποις τοῦ ἀρχεται περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ νέου ἔτους, καὶ ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ γένη συνδρομητῆς, ἄς διευθυνθῇ εἰς τὸ κατάστημα τῆς τυπογραφίας τοῦ ὑποφαινομένου, ἢ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ διορισθέντας.

Δ. Ἀγγελίδης.

Ἰστορικὰ διαφόρων, περὶ τῶν κακούργων καὶ ἀσεβῶν.

Εὐφροσύνη ἀσεβῶν πτώμα ἐξάίσιον. Χαρμονὴ δὲ παρανόμων, ἀπώλεια.

Πρόσωπα ἀσεβῶν ἀτιμίας ἐμπληροῦνται.

Φῶς ἀσεβῶν σβησθήσεται.

Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι· ὅταν δοκεῖ εἰρηνευσεν, ἤξει αὐτῆ ἢ κατὰστροφή.

Ἐλπίς ἀσεβοῦς ἀπολεῖται.

Ἀσεβῶν λύχνος σβεσθήσεται, ἐλεύσεται δὲ αὐτοῖς ἡ καταστροφή, καὶ ἔσονται ὡσπερ ἄχυρα ὑπὸ ἀνέμου.

Ὀρθαλοὶ ἀσεβῶν τακῆσονται· ἡ γὰρ ἐλπίς αὐτῶν ἀπώλεια.

Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐφύσαντό μου· υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου ἄμα τοῦ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείοντες ὥστε καπνὸς ἐξέλιπον.

Είδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψωμένον καὶ ἐπιπρόκεινον ὡς τῆς
κέδρους τοῦ λιθάου, καὶ παρήλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ
ἐζήτησα αὐτὸν, καὶ οὐχ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ.

Ἰδοὺ οἱ μακρύνοντες ἑαυτοῦ· ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται· ἐξωλό-
θρευσαι πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σοῦ.

Αἱ ὁδοὶ τῶν ἀσεβῶν σκοτειναί, καὶ οὐκ οἶδασι πῶς προ-
σκόπτουσιν.

Πρόχειρος γίνεται καὶ ἐπίχαρτος ἀσεβῶν ἀπόλεια.

Καρποὶ ἀσεβῶν ἀπόλεια.

Ὅδοι ἀσεβῶν, ἐν γῆς ὀλοῦνται.

Φυλάσσειται ὁ ἀσεβῆς εἰς ἡμέραν κακῆν.

Ζωὴν ἀσεβῶν ἀναστρέφει Κύριος.

Ἀσεβῆς ποιεῖ ἔργα ἄδικα.

Ὁ διωγμὸς ἀσεβῶν εἰς θάνατον.

Φεύγει ὁ ἀσεβῆς μηδενὸς διώκοντος.

Ψυχὴ ἀσεβοῦς, οὐκ ἐλεηθήσεται ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀνθρώπων.

Ἀσεβῆς ἐλθὼν εἰς βῆθος κακῶν, καταφρονεῖ.

Τὰ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν, ἀνελεήμονα.

Κατάρρα Κυρίου ἐν οἰκαῖς ἀσεβῶν, ἔτη ἀσεβῶν ὀλίγα.

Οὐκί αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλκαὶ εἰσιν,
ὅτι εἰσέβησαν εἰς ἐμέ· ἐγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτούς· αὐτοὶ
δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ.

Καθηνῆρησαν οἱ ἀσεβῆς· καὶ ἐξαρῶ τοὺς ἀσεβεῖς, ἀπὸ
προσώπου τῆς γῆς, λέγει Κύριος.

Εἰς Ὀπίησις.

Μετὰ τούτου, γὰρ ἡμεῖς κατεβίωμεν ἢ δευτέρῃ περιόδῳ, καὶ ἀρχεται ἡ
τρίτη ἀπὸ τῆς πρώτης ἰανουαρίου. Ἐλπίζομεν εἰς τὴν καλοκαίριον τὸν συν-
δρομητῶν μας, καὶ μὴ ἀποχρησασίαι περὶ τῆς ἐκλείψεως τῶν ἡμερῶν τελευταίων
ἀποφῶν α' 3' καὶ ε'. τοῖς ὁποίοις δὲν ἐπρωσάσαμεν νὰ ἐκδύσωμεν διὰ τὰ
ἴσα· ἵνα μὴ ἀνεύρωμεν, καὶ ἐπιτίθωμεν πλέον εἰς τὴν ἐξῆς νὰ μὴ ἀκο-
λουθήσῃ καμμία τοιαύτη ἐκλείψις.